

Kirjokertun pesimäkannan kehitys Lounais-Suomessa

Panu Kunttu

Kirjokerttu *Sylvia nisoria* laulaa usein ympäristöönsä korkeammassa puussa tai pensaassa. Kuva: JORMA TENOVUO

Barred Warbler *Sylvia nisoria*.

Kirjokerttu *Sylvia nisoria* on elinympäristönsä suhteen erikoistunut, Suomessa eteläinen ja vähälukuinen pesimälaji. Levinneisyyden pääpaino on laskentojen kannalta hankalasti saavutettavassa ja hallittavassa Suomen etelä- ja lounaisrannikon ulkosaaristossa. Kirjokertun pesimäkannan systemaattinen seuranta ja tutkimus on ollut vähäistä, joten tiedot populaation tilasta on koottu monista eri lähteistä. Tässä hajahavainnoillakin on ollut tärkeä merkitys. Laji on maassamme selvästi taantunut, vaikka valtakunnan kannan tilan tarkempi tuntemus on puutteellinen, erityisesti Ahvenanmaan osalta.

Tähän selvitykseen on koottu havainnot Lounais-Suomesta, mikä on kirjokertun keskeinen pesimäalue Suomessa. Lounais-Suomella tarkoitetaan tässä yhteydessä Varsinais-Suomen ja Satakunnan maakuntia. Lounais-Suomen kannan nykytilan selvittä-

miseksi on viime vuosina tehty laajoja laskentoja. Valtaosaksi satunnaisten retkeilyn kautta kertyneitä havaintoja on vaikea verrata määrällisesti toisiinsa, joten kannanmuutoksen arvioimisessa on luotettavampaa tarkastella kehitystä monella paikalla ja laajalla maantieteellisellä alueella.

Kirjokerttu arvioitiin 1970-luvun puolivälissä Suomessa uhanalaiseksi, harvinaiseksi lintulajiksi (Malmström 1975). Viimeisimmässä valtakunnallisessa uhanalaisuusarviossa sen kanta kuitenkin arvioitiin elinvoimaiseksi (Rassi ym. 2001). Kirjokerttu ei kuulunut edes niihin taantuneisiin lintulajeihin, joista työryhmä keskusteli silmälläpidettävien lajien yhteydessä. Kuitenkin vuoden 2006 alusta voimaan tullen luonnonsuojeluasetuksen päivityksen myötä kirjokerttu luokiteltiin uhanalaiseksi lintulajiksi Suomessa (Finlex 2005).

Aineisto ja menetelmät

Varsinais-Suomen saaristossa tehtiin kirjokerttulaskentoja vuonna 2008 28 päivänä ja vuosina 2006–2007 20 päivänä. Tänä aikana kirjokertun esiintymistä kartoitettiin Turunmaan saaristossa yhteensä 358 saarella, pääosin vuoden 2008 aikana. Näistä 102 saassa kartoitus oli systemaattista ja muissa 256 saassa lähinnä elinympäristön soveltuvuuden arviointia kirjokertulle. Saaret inventoitiin kartoitusmenetelmällä (Koskimies & Väisänen 1988), mutta niissä käytiin pääsääntöisesti vain kerran. Kaikista saarista arvioitiin elinympäristön laadun ja koon perusteella mahdollinen parimäärä. Tässä selvityksessä havaintojen tulkinta pesiväksi pariksi on tehty Väisänen (2008) ohjeiden mukaisesti. Kun havainto on todennäköisesti koskenut paritonta, pesimätöntä koirasta, selvityksessä on käytetty termiä reviiri. Hyvilläkin biotoopeilla osa reviiriä pitävistä koiraista jää parittomaksi.

Näiden laskentojen lisäksi tähän selvitykseen kerättiin havaintomateriaalia mahdollisimman kattavasti Lounais-Suomen alueelta eri aikakausilta. Keskeisen pohjan muodostivat Tiira-lintutietopalveluun tallennetut havainnot, eikä sitä mainita erikseen lähteenä havaintojen yhteydessä (BirdLife Suomi 2008). Muita kirjokertun esiintymistä käsitteleviä lähteitä olivat julkaisusarjat ja lehdet, linnustoseelvitysten raportit, alan harrastajien ja tutkijoiden haastattelut sekä Jurmon ja Vännön lintuasemien havaintomateriaali. Satakunnan populaation tarkastelu perustuu kirjallisuuslähteisiin ja Tiira-lintutietopalveluun. Rauman seudulla on hiljattain tehty kattava pesimälinnuston selvitys (Vasko ym. 2006).

Elinympäristövaatimukset

Kirjokerttu esiintyy Suomen merensaaristossa ja rannikolla tavallisesti puoliavoimissa ympäristöissä. Elinympäristöille on tyypillistä niiden avoimuus, sulkeutuneita paikkoja kirjokerttu karttaa. Monet pesimäympäristöt ovat ihmisen joko aikoinaan tai hiljattain muokkaamia perinnemaisemia. Elinympäristötyyppejä ovat esimerkiksi lehtoniityt,

Taulukko 1. Arvio Lounais-Suomen kirjokerttukannan jakautumisesta kunnittain.

Table 1. Population estimates of Barred Warbler in different communities in south-western Finland.

Kunta Community	Parimäärä No of pairs	Osuus kannasta % % of total population
Dragsfjärd	48	30
Korppoo	48	30
Nauvo	24	15
Houtskari	18	11
Uusikaupunki	4	3
Kustavi	3	2
Parainen	1	1
Iniö	1	1
Kaarina	1	1
Sijoittamattomat Varsinais-Suomessa	9	6
Satakunnan kunnat	3	2
Yhteensä Total	160	100

pensaikkoiset hakamaat, rantapensaikot, aukkoiset katajikat, pellonreunat ja muut matalat reunapensaikot (Hildén & Linkola 1955). Näissä kasvaa ruusupensaita, katajia ja matalia lehtipuita, kuten tervaleppää ja pihlajaa (Väisänen ym. 1998). Matalien pensaikkojen ja katajikkojen yhteydessä kasvavat korkeammat puut toimivat laulupaikkoina. Metsäympäristöistä myös valoisat, avarat lehdot ja lehtimetsät voivat tulla kyseeseen kirjokertun pesimäpaikkana (von Haartman ym. 1967).

Kirjokerttuja on tavattu pesivänä myös villiintyneissä puutarhoissa sekä hylätyillä pelloilla ja joutoniityillä, joissa kasvaa pajuja ja koivunvesoja. Onpa laji pesinyt joskus pensioituneilla hakkuuaukeillakin (Laine 1976, Väisänen ym. 1998). Useimmat reviirit sijaitsevat rannan läheisyydessä, vaikka lajin ei tiedetä olevan riippuvainen veden läheisyydestä (Laine 1983). Saaristossa kirjokerttu ei pääsääntöisesti pesi yksittäisiä pensaita ja puita kasvavilla pienillä luodoilla, vaan suurrehkoilla koivikko- ja lehtoniittysaarilla maritiimisessa lehtimetsävyöhykkeessä (Tenovuo 1955). Kirjokertun mieltymys Suomen ulko-saariston ympäristöön saattaa johtua paitsi sopivan kasvillisuusrakenteen, myös kesän vähäisen sademäärän ja aurinkoisten päivien suuren osuuden johdosta, mitkä vastaavat tämän pääosin mantereisen lajin vaatimuksia (von Haartman ym. 1967).

Saaristomerelle tyypillisiä ympäristöjä olivat 1950-luvulle saakka karjanhoidon

tuloksena syntyneet perinnemaisemat: lehdesniityt, hakamaat, kedot, rantaniityt ja metsälaitumet. Kun karjanhoito sotien jälkeen väheni ja käytännössä melkein loppui 1980-luvulle tultaessa, alkoivat pensaat (kataja, ruusut ym.) ja lehtipuut (tervaleppä, hieskoivu ja haapa), sekä suojaissa paikoissa kuusi, vallata niittyjä. Tällöin syntyi sukession myötä paljon luontotyyppisiä, joissa avoin alue vaihteli kataja- ja ruusupensaikkojen kanssa. Näistä ympäristöistä hyötyivät kirjokerttu ja pikkulepinkäinen, jotka esiintyvät usein samoilla pesimäpaikoilla. Tosin tällaisia ympäristöjä oli jossain määrin myös aiemmin hyvin hoidettujen perinnemaisemien laitamilla sekä niillä tiloilla, joissa hoito oli heikentynyt. Myöhemmin umpeenkasvu on edennyt monissa saarissa niin pitkälle, että kirjokertulle sopivat elinympäristöt ovat jo umpeutumassa. Kirjokertun nykyinen esiintyminen sopii yhteen sellaisten, osittain hoidettujen saarten esiintymisen kanssa, missä karjaa vielä laidunnetaan ja missä on pensaikkoja (J. Högmänder, kirj. ilm. 2009).

Esiintymisen varhaisvaiheet lounaisessa Suomessa

Kirjokerttua pidetään Suomen linnuston uudistulokkaana, mutta lajin leviämishistorian tuntemus on pitkälti satunnaishavaintojen ja oletusten varassa, sillä linturetkely lounaisaarisissa oli 1900-luvun alkupuolella vähäistä. Suomesta tunnetaan 1800-luvulta neljä ja 1900-luvun alusta kaksi kirjokerttu-havaintoa, tosin niiden varmuudesta kiistellään (von Wright 1859, Brander 1889, Poppius 1913, Kivirikko 1926, Rydman 1927, von Haartman ym. 1967, Laine 1976, Ruokolainen & Kauppinen 1999). Eräs näistä on ilmeisesti Suomen ensimmäinen pesimähavainto Helsingistä vuodelta 1897 (Palmgren 1913). Helsingistä tunnetaan varhainen pesintä myös 1919 (von Haartman ym. 1967), jonka oikeellisuuden Solonen (1985) kuitenkin kyseenalaistaa. Von Haartman ym. (1967) pitivät todennäköisenä, että kirjokerttu on esiintynyt Suomessa pidempään, kuin mitä havainnot osoittavat. Lajin runsaus on varmasti vaihdellut Suomessa kautta aikain, sillä se elää täällä levinneisyytensä pohjoisella äärirajalla (Hildén & Harjo 1993).

Näiden ensihavaintojen jälkeen kirjokerttuja löydettiin eri puolilta etelä- ja lounaisrannikkoa 1930-luvulta alkaen melko säännöllisesti. Grenquist (1931) havaitsi Kökarissa 1928 kolme reviiriä ja 1930 yhden reviirin ja Hammarlandissa havaittiin 1930 syysmuutolla kirjokerttuja. Nämä antavat viitteitä lajin pesimäaikaisesta liikehdinnästä eri puolilla

Ahvenanmaata (Snellman 1931). Grenquist (1931, 1938) otaksui jo 1930-luvulla, että Saaristomeren uloimmissa osissa olisi vakiintunut kirjokerttukanta. Bergmanin (1946) ja Tenovuon (1955) tutkimukset vahvistivat tätä otaksumaa. Eräs tämän aikakauden harvoista varmistetuista pesinnöistä on kuitenkin Helsingistä 1938 (Heino 1939). Varsinais-Suomen ensimmäiset havainnot kirjokertusta koskevat lajin invaasionkaltaista esiintymistä Saaristomerellä, jolloin 13 saarelta löytyi yhteensä 19 reviiriä (Bergman 1946). Näiden Hiittisten ja Houtskararin välillä tehtyjen havaintojen on tulkittu koskeneen parittomia koiraita (Bergman 1946, von Haartman ym. 1967).

Merikallio (1955) luonnehti kirjokerttuja pesivän vuosittain ”pieni määrä” Ahvenanmaan saaristossa ja eteläisimmässä Suomessa ja 1950-luvulla lajin todettiin vakiintuneen lounaisaarisissa (von Haartman ym. 1967). Hildénin ja Linkolan (1955) mukaan kirjokertun oli todettu pesineen Suomessa kuudesti ja tilapäisesti havaitun parikymmentä kertaa. Ahvenanmaan keskeinen merkitys kirjokertun esiintymisalueena vahvistui, kun Silvola & Tenovuo (1958) julkaisivat Kökarista tiedot 18 reviiristä vuodelta 1955. Tämän jälkeen kirjokerttuja tavattiin Kökarissa entistä runsaammin: 20 reviiriä 1958 ja 18 reviiriä 1959 (Tenovuo 1966). Näistä lukuisista havainnoista huolimatta Kökarin ainoa varmistettu pesintä tällä vuosikymmenellä on Snellmanin (1956) poikuelöytö vuodelta 1955. Kymmenen vuotta Varsinais-Suomen saaristossa tehtyjen ensihavaintojen jälkeen löydettiin vuosina 1956-1957 Dragsfjärdin, Nauvon ja Korppoon ulko-saaristosta yhteensä 28 paria (Silvola & Tenovuo 1958).

Kirjokertun levinneisyyden pohjoisraja näytti 1950-luvun lopulla kulkevan Brändön kunnan pääsaarien kohdalla, sillä Brändön Nötöstä ja Fisköstä tunnetaan reviiri-havainnot vuodelta 1959 (Mustakallio 1961). Kirjokerttuja ei tavattu monilla lajille elinympäristön puolesta sopivilla saarilla Brändöstä, Iniöstä ja Kumlingesta (Mustakallio 1961). Kuitenkin jo vuonna 1962 laji tavattiin pesimäreviirillään selvästi pohjoisempaa, Uudenkaupungin Vekarasta (Laine 1963). 1960-luvulla Kökar pysyi edelleen Suomen merkittävimpana kirjokertun esiintymisalueena, sillä Tenovuon (1966) selvityksissä siellä tavattiin 1960 16 reviiriä ja 1961 13 reviiriä. Kökarin pääsaarten ulkopuolelta, Idön ja Lindön saarilla, havaittiin 1965 11 reviiriä (Laine 1976). Överbodan ja Hellsön kylien välillä laskettiin kesäkuussa 1975 27 reviiriä ja näiden kylien välissä, Flattössä, havaittiin seitsemän reviiriä kahden kilometrin matkal-

la (Laine 1976). Stjernberg ym. (1974) toteavat kirjokertulla olevan vahvan pesimäkannan Yxskären – Vänön seudulla 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa.

Hangon seudulla kirjokerttua on pesimäaikana tavattu 1949 lähtien (Udvardy 1953), ja seudun ensimmäinen varmistettu pesintä on Bromarvista 1952 (von Haartman ym. 1967). Tämän jälkeen Hangosta julkaisiin useita pesintään viittaavia havaintoja 1950-luvulla (Piiparinen & Seiskari 1955, Eriksson 1958). Tammisaaren saaristossa havaittiin 1957 pysyvä reviiiri (Laine 1959), mutta aiemmin saman seudun saaristossa tehdyissä kartoituksissa lajia ei löydetty (Lampio 1946). Hankoniemellä ja sen lähiympäristössä kirjokerttureviirejä oli 1950- ja 1960-luvuilla 23 paikalla (Laine 1976). Vuonna 1968 Inkoosta löytyneet 20 reviiiriä innostivat kartoitustyöhön, joka osoittikin kirjokerttukannan levinneen laajasti Uudenmaan rannikolle ja parimäärän selvästi kasvaneen (Laine 1983, 1988).

Levinneisyys Suomessa

Kirjokerttu runsastui ja levinneisyysalue laajeni 1900-luvun kuluessa huomattavasti, mutta viime vuosikymmeninä runsastuminen pysähtyi ja kanta on kääntynyt monin paikoin laskuun. 1960-luvulla kirjokertun levinneisyysalue kattoi Suomen rannikon ja saariston Udestakaupungista Helsinkiin, mukaan lukien Kökarin (von Haartman ym. 1967). Levinneisyys oli samankaltainen 1970-luvulla, jolloin säännöllisen ja vahvan kannan levinneisyyden raja kulki Udestakaupungista Ahvenanmaan pääsaaren itäpuolelle ja sieltä Saaristomeren ulkosaariston pohjoisrajaa noudattaen Itä-Uudellemaalle, jossa laji esiintyi myös mantereella. Satunnaisen pesimisen pohjoisraja oli Kristiinankaupungissa ja itäraja Virolahdella (Laine 1976).

Lajin levinneisyys kattaa nykyisin Ahvenanmaan lisäksi rannikkoalueen Udestakaupungista Haminaan ja Etelä-Karjalaan (Väisänen ym. 1998, Koskimies 2002). Käynnissä olevan kolmannen valtakunnallisen lintuatlaksen (2006–2010) tämänhetkisen (25.11.2008) tilanteen mukaan kirjokertun nykylevinneisyyden painopiste on Saaristomerellä ja läntisellä Uudellamaalla. Ahvenanmaalta pesintään viittaavia havaintoja on lähinnä Kökarista ja muutamilta ulkosaarilta. Ääripäänä pohjoisessa on Uusikaupunki ja idässä Ruotsinpyhtää (Luonnontieteellinen keskusmuseo 2008). Pohjanlahden rannikolla, Uudenkaupungin pohjoispuolella, laji esiintyy pesimäaikaan

Dragsfjärdin Vänön kirjokerttukanta on Suomen tiheimpiä. Kuva: PANU KUNTTU
Breeding habitat of the Barred Warbler in Vänö, Dragsfjärd

hyvin harvinaisena, 1990-luvulla enimmäkseen vain muutamia pareja vuosittain (Koskimies 2002).

Suomen parimäärän kehitys

1950-luvulla kirjokerttuja arvioitiin pesivän koko maassa 100–200 paria (Merikallio 1955), mutta 1970-luvulla jo n. 1300 paria (Laine 1976). Pelkästään Uudenmaan kannaksi arvioitiin vuosina 1971–1975 n. 600 reviiiriä (Laine 1983). Laine (1976) jakaa 1970-luvun 1300 kirjokerttureviiriä maantieteellisesti seuraavasti: Uusimaa 560, Lounais-saaristo 400, Ahvenanmaa 300 sekä länsi- ja itärannikko ja sisämaa 40 reviiiriä. Suomen ensimmäisessä valtakunnallisessa lintuatlaksessa 1970-luvun jälkipuolella kirjokerttuhavaintoja kertyi 75 peninkulmaruudulta, esiintymisen laskennallisen painopisteen ollessa Kemiönsaarella (Laine 1983). Kanta oli kasvussa ja 1980-luvulle tultaessa sen arvioitiin käsittävän jo 2000 reviiiriä (Laine 1983).

Suomen parimäärä arvioitiin 1990-luvulla n. 2500 parin suuruisiksi vuosittaisen vaihteluvälin ollessa 2000–3000 paria (Väisänen ym. 1998). Tämän jälkeen Suomen pesimäkannasta on tehty toistaiseksi tuorein arvio 1998–2002, jolloin se asettui välille 500–1500 paria (BirdLife International 2004). Linnut-vuosikirjassa julkaistujen tulosten mukaan reviiirejä on ilmoitettu koko Suomesta vuosittain 1990- ja 2000-luvuilla vain 20–64, ja on selvää, että näiden faunististen katsausten määrät ovat hyvin puutteelliset. Ilmoitetut reviiirimäärät olivat kuitenkin suurempia 1990-luvulla kuin 2000-luvulla (Kos-

kimies 2002, 2004, Lehtiniemi & Koskimies 2008). Kirjokertulle keskeisen pesimäalueen, Ahvenanmaan populaatio tunnetaan puutteellisesti. Ainoastaan Kökarista on olemassa kattavia tuoreita tietoja, mutta nekin koskevat vain kunnan pääsaaria. Vuonna 2004 Kökarin pääsaarten parimääräksi arvioitiin 40–50 paria (Rönkä 2004).

Muuttokauden vaikutus pesimäkartoituksiin

Kirjokerttu on myöhäinen muuttaja. Sen päämuutto on vasta kesäkuun alussa, ensimmäiset havaitaan Varsinais-Suomessa keskimäärin 22.5. (n = 34 vuotta). Pesimäkanta on täysilukuinen vasta kesäkuun puolivälissä (Lehikoinen ym. 2003). Tämä vaikeuttaa parimäärätulkintojen tekoa, sillä yksittäiset ulkosaaristossa havaitut linnut saattavat olla vielä muuttomatalla, vaikka toisten yksilöiden reviiirin puolustaminen ja pariutumisen ovat jo alkaneet.

Pääosa kirjokertuista lähtee muutolle elokuun aikana, viimeistään syyskuun alussa (Lehikoinen ym. 2003). Elokuun alkupuolelta lähtien näitä kierteleviä lintuja on liikkeellä, joten pesintään viittaavien havaintojen varmistaminen elokuussa on hyvin vaikeaa. Ulkosaariston pesimäsaarilla tähän aikaan tavatut linnut voivat kuitenkin hyvin olla niiden omaa pesimäkantaa. Nuoret kirjokertut harhailevat ennen syysmuuttoa pitkiäkin matkoja pesimäalueilta pohjoiseen, jolloin niitä tavataan rannikolla ja sisämaassa. Osa syksyisin tavatuista linnuista tulee todennäköisesti ulkomailta.

Lounais-Suomen parimäärä ja pesimäpaikat

Kirjokertun levinneisyysalue Varsinais-Suomessa ei ole muuttunut 1960-luvun jälkeen (Lehikoinen ym. 2003). Levinneisyys on selvästi painottunut Dragsfjärdin, Korppoon ja Nauvon ulkosaaristoon (mm. Silvola & Tenovuo 1958, Lehikoinen ym. 2003). Kirjokertun esiintyminen noudattaa saaristossa pitkälti maritiimisten lehtimetsien pohjoisrajaa, eikä laji tavallisesti esiinny sisemmän saariston mäntymetsävyöhykkeellä, kuten Gullkronan alueella. Houtskarissa kirjokerttu on harvinainen pesimälaji esiintyen etupäässä kunnan länsi- ja lounaisosissa. Kustavissa ja Uudessakaupungissa se on jo hyvin harvinainen esiintyen vain muutamilla saarilla. Muualla Varsinais-Suomessa laji on erittäin harvinainen tai puuttuu kokonaan.

Ensimmäisen kerran kokonaisparimäärää lounaisessa saaristossa arvioivat Silvola & Tenovuo (1958). Heidän mukaansa ulkosaariston pesimäkanta oli suuruusluokaltaan 200–300 parin kokoinen. Tämä arvio perustui tunnettujen kirjokerttusaarten pinta-alan kokoluokkaan (pääosin yli 50 ha) ja luontotyyppiin, lähinnä lehtoihin. Parhaiden saarten kirjokerttutiheydet nousivat tuolloin 10 pariin/km². Lehikoisen ym. (2003) mukaan Varsinais-Suomen pesimäkanta oli suurimmillaan 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa, jolloin Laine (1976) arvioi Lounaisaasariston pesimäkannan kooksi 400 paria. 1990-luvun lopulla Varsinais-Suomen parimääräksi arvioitiin 150–200 paria, joka tuolloin oli 8 % Suomen pesimäkannasta (Väisänen ym. 1998). Miettisen (2004) mukaan Saaristomeren kansallispuiston yhteistoiminta-alueen parimäärä vuonna 2004 oli 40–60 paria. Tosin hänen selvityksissään maalinusto jäi vähälle huomiolle.

Vuosien 2006–2008 laskentojen, havaintotiedonantojen ja sopivien elinympäristöjen perusteella pesii Dragsfjärdin, Nauvon, Korppoon ja Houtskarintien alueella ainakin 138 kirjokerttuparia (taulukko 1). Muualla Varsinais-Suomen maakunnan alueella pareja esiintyy vuosittain n. 10. Varsinais-Suomessa pesinee näiden lisäksi vielä pieni määrä pareja, joiden sijoittaminen kunnan tarkkuudella on vaikeaa. Satakunnan alueella kirjokerttu on hyvin harvinainen pesimälaji (Lampolahti ym. 1984, Vasko ym. 2006), mutta muutamia pareja esiintyy vuosittain. Lounais-Suomen kirjokerttupopulaation koko on nykyään n. 160 paria. Kannan jakautuminen kunnittain on esitetty taulukossa 1. Seuraavaksi esitellään kaikki kirjokertun pesimäalueet ja niiden parimää-

rät (reviirit) Lounais-Suomen alueella lajin kannalta luontevina, maantieteellisinä kokonaisuuksina.

Lounais-Suomen parimäärä on vähenyt 1970-luvun 400 parista 2000-luvun 160 pariin (Laine 1976). Huolimatta näiden selvitysten erilaisesta arviointitavasta, luvut ilmaisevat lajin selvän taantumisen. Näyttää siltä, että Lounais-Suomen kirjokerttupopulaation koko on 30 vuodessa pienentynyt puoleen.

Turunmaan saaristo

Dragsfjärd

Dragsfjärdin kirjokerttusaaret ja niiden korkeimmat parimäärät 10-vuotisjaksoissa on esitetty taulukossa 2. Kirjokerttuja on tavattu pesimäaikana Dragsfjärdissä 30 saarella tai toisistaan selvästi erillisellä alueella. Kirjokerttu esiintyy näistä edelleen ainakin 15 paikalla ja parimäärä on yhteensä 36. Kirjokertulle sopivien elinympäristöjen perusteella muilla saarilla pareja on n. 12. Arvio Dragsfjärdin pesimäkannaksi vuonna 2008 on 48 paria.

Dragsfjärdin Vänön 191 hehtaarin kokoisella saarella lienee Suomen tihein kirjokertun pesimäkanta. Ensimmäinen havainto Vänöstä on vuodelta 1945, jolloin siellä havaittiin viisi kirjokerttuparia (Bergman 1946). Seuraava havainto on 1956, jolloin siellä arvioitiin pesivän seitsemän paria ja 1957 viisi paria, mutta kummallakin kerralla saaren pinta-alasta tutkittiin vain neljäsosa (Silvola & Tenovuo 1958). 1970-luvun alkupuolella pareja arvioitiin Vänössä pesivän n. 10 (Virtanen ym. 1976), mutta 1978 pesimälinnuston kartoituslaskennassa ennätyskelliset 29 paria (Tenovuo & Tenovuo 1979). Tämän huippuvuoden jälkeen pareja on ollut vähemmän: 1980 20 paria, 1989 10 paria, 1992 kuusi paria ja 2004 vähintään 13 paria (Rönkä 2004). Tuoreimmat tiedot ovat vuosilta 2006 ja 2007, jolloin saarella tehtiin systemaattinen selvitys. Pareja oli molempina vuosina 17.

Vänön länsi- ja eteläpuoleisissa saaristossa kirjokerttuja on havaittu pesimäaikana monissa saarissa jo pitkään. Eniten pareja näistä saarista on tavattu Storönilä, 6–7 (1956), mutta sen jälkeen sieltä ei ole tietoja, mikä saattaa johtua retkeilyn puutteesta. Härönin saarella varmistettiin 1957 neljä pesintää, mutta 2007 havaittiin vain kaksi paria tarkasta kartoituksesta huolimatta. Yxskärenin laidunsaaren kanta on pysynyt pienenä ja va-

Taulukko 2. Dragsfjärdin kirjokerttusaaret ja parimäärät 10-vuotisjaksoissa.

Table 2. Breeding islands and number of pairs of Barred Warbler in Dragsfjärd.

Saari Island	1945– 54	1955– 64	1965– 74	1975– 84	1985– 94	1995– 2004	2005– 08	Parimäärä- arvio 2008	Havaintojen määrä
Bergskär	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Bodöarna	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Byön	-	1	-	-	-	-	-	0	1
Bötesön	-	-	-	-	1	-	-	0	1
Ejskär (Örö)	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Falkön (Lövä)	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Gärskär	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Hamnholmen	1	-	-	-	-	-	-	0	1
Helsingholmen	-	-	-	1	-	-	-	1	1
Hitislandet, Hitis	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Härön	-	4	-	-	-	-	2	2	2
Högsåra	-	-	-	-	1	-	-	0	2
Kaxskåla	-	-	1	-	-	-	-	0	2
Kuggskär (Örö)	-	-	1	-	-	-	1	1	2
Kyrskär	-	-	-	1–2	-	-	-	?	1
Ljusskär (Hamnholmen)	1	-	-	-	-	-	-	?	1
Morgonlandet	-	-	1	-	-	1	1	1	4
Rosalalandet, Böle	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Rosalalandet, Rosala	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Stora Buskär	-	-	-	-	-	-	2	2	1
Storön (Vänö)	-	6–7	-	-	-	-	-	3	1
Södra Tiströnskär	-	-	-	1–2	-	-	-	?	1
Tunnhamn	1	1	-	-	-	-	2	2	3
Vänö	5	8	14	29	20	13	17	18	294
Vänö, lähisaari X	1	-	-	-	-	-	-	?	1
Vänö, lähisaari Y	1	-	-	-	-	-	-	?	1
Yxskären	1	1	-	-	-	-	1	1	3
Åpskär (Tunnhamn)	-	2	-	-	1	-	-	1	3
Ölmos	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Örö	-	1	-	1	1	-	1	1	4

kaana: vain yksi pari 1950, 1956 ja 2007. Byöniltä kirjokerttu on saattanut hävitä, sillä 1957 saarella oli pari, mutta 2008 lajia ei havaittu lainkaan. Muita Vänön länsi- ja eteläpuolen saariston havaintoja on: Gärskär yksi pari (2006), Stora Buskär kaksi paria (2006) ja Ejskär yksi pari (2002). Stora Måsskärillä tavattiin 1.6.2006 naaras, joka kuitenkin tulkittiin pesimättömäksi. Bergman (1946) ilmoittaa kahdelta saarelta Vänön läheltä kummallakin yhden parin 1945.

Tunnhamnin saaristo on Vänön lailla jo pitkään ollut kirjokertun esiintymisen ydinalueita Dragsfjärdissä. Tunnhamnin pääsaarella on havaittu pari 1950 ja 1956 ja kaksi paria 2006. Elinympäristön puolesta saari saattaa tarjota soveltuvan pesimäympäristön kirjokertulle jatkossakin. Tunnhamnin itäpuolella sijaitsevilla saarilta on vain vanhoja havaintoja: Äpskär kaksi paria (1956), 1–2 paria (1964) ja varmistettu pesintä (1985) sekä Bergskär yksi pari (1956). Näillä saarilla ei kirjokerttua havaittu lainkaan 2008 kartoituksissa. Tunnhamnista pohjoiseen sijaitsevilla Södra Tistronskärillä ja Kyrskärillä tavattiin 1975 kummallakin 1–2 paria.

Rosalalandetista on pesimäaikaisia havaintoja menneiltä vuosikymmeniltä: Rosalan kylä (1976) ja Böle, jossa pesintä on todettu kahdesti (1974 ja 1979) sekä pari havaittu neljästi (1976, 1978, 1980 ja 1981). Vuonna 1976 pareja oli Bölessä kaksi. Rosalassa ja Bölessä on retkeilyt ahkerasti 2000-luvulla, mutta havaintoja ei ole kertynyt. Hiittisten kirkonkylässä havaittiin kautta aikojen ensimmäinen reviiiri vuonna 2008. Öron suljetulla varuskuntasaarella on päästy retkeilemään hyvin vähän, mutta sieltä kuitenkin tunnetaan reviiiri kesäkuulta 1960 (Mustakallio 1961) ja pari vuosilta 1979, 1989 ja 2006. Kuggskärin ulkosaarella havaittiin 1969 ja 2007 yksi pari. Morgonlandetin 14 ha:n ulkosaarella havaittiin kirjokertun reviiiri jo 1970-luvun alkupuolella (Laine 1976). Myöhemmin on havaittu kahdesti pari (1997 ja 1999) ja kerran reviiiri (2006). Bodöarnan saarella on tavattu yksi yksilö toukokuun lopussa 1976, mutta ei kesän 2007 kartoituksessa.

Sisempää Dragsfjärdin saaristosta tunnetaan seuraavat reviiirihavainnot: Ljusskär (1945), Hamnholmen (1945; Bergman 1946), Kaxskåla (1972–1973), Helsingholmen (1983), Ölmos (1984), Bötesön (poikue 1985), Högsåra (1985–1986) ja Lövon Falkön (1992). Ljusskärä ja Helsingholmia lukuun ottamatta näissä saarissa on retkeily 2000-luvulla, mutta kirjokerttua ei ole havaittu.

Nauvo

Nauvon kirjokerttusaaret ja niiden korkeimmat parimäärät 10-vuotiskauskoissa on esitetty taulukossa 3. Kirjokerttuja on tavattu pesimäaikana Nauvon 14 saareissa. Kirjokerttu esiintyy näistä edelleen ainakin kahdeksalla saarella ja parimäärä on yhteensä 17. Kirjokertulle sopivien elinympäristöjen perusteella muilla saarilla pareja voisi olla ehkä seitsemän. Nauvon pesimäkannan koko vuonna 2008 on arviolta 24 paria.

Nauvon Borstön ulkosaareissa on 1985 tavattu kunnan alueen kautta aikain suurin kirjokerttumäärä, 8–9 reviiiriä. Muut havaitut parimäärät tältä saarelta ovat selvästi pienempiä: yksi (1992 ja 1994), kolme (1995), 1–2 (1998) ja yksi (2001). Ensimmäiset havainnot Borstöstä ovat jo vuosilta 1950 ja 1956, jolloin saareissa havaittiin yksi pari, mutta saaren pinta-alasta tutkittiin tuolloin vain neljäsosa (Silvola & Tenovuo 1958). Bergman

(1946) havaitsi kolmella Borstön lähellä sijaitsevalle saarella kullakin yhden parin 1945.

Toinen Nauvon merkittävä kirjokerttusaari on Berghamn, jossa pareja on tavattu seuraavasti: yksi (1964), yksi (1976), neljä (1982) ja yksi (2006 ja 2008). Lehikoinen ym. (2003) kirjoittavat, että parhaimpina vuosina saarella on ollut 4–5 paria, mutta vuosiluvusta ei ole tietoa. 1960- ja 1970-luvuilla Berghammissa ja sen lähisaarissa pesi useita kirjokerttupareja, mahdollisesti jopa 10 paria (R. Michelsson, kirj. ilm. 2009). Nötön kyläsaaresta tunnetaan seuraavat kirjokerttuhavainnot: 1–2 paria 1975, yksi pari 1976, 1–2 paria 1980 ja kaksi paria 2008. Nötön laajasta pinta-alasta huolimatta kirjokertulle sopivaa elinympäristöä on vain kylällä, sillä muu osa saarta on mäntykangasta.

Trunsön kyläsaaren ensimmäinen havainto on vasta kesältä 1996, vaikka saaren koko ja vallitseva biotooppi vaikuttaa lajille hyvin sopivalta. Ensimmäinen havainto jälkeen yksi reviiiri on havaittu useana vuonna 1997–2001 ja 2007 siellä havaittiin kolme paria. Lökhölm on elinympäristönsä puolesta edelleen kirjokertulle sopiva saari, vaikka tuoreet havainnot sieltä puuttuvat. Aiemmin siellä on havaittu pareja seuraavasti: kaksi paria 1956 (Silvola & Tenovuo 1958) ja yksi pari 1989, 1991 ja 1993. Yhden havaintokerran ja parin saaria ovat olleet: Konungskär (1981), Sälgskär (2007), Skärgården (2007) ja Mälhamn (2008). Stora Kalskärissä tavattiin pari 1954 ja 1955 (Silvola & Tenovuo 1958), mutta ei 2008.

Vuonna 1993 suoritettussa pesimälinnuston tutkimuksessa Nauvon Trunsön eteläpuolella (Stora Salskär – Storskär – Storharun) sijaitsevalle alueelle ei kirjokerttua tavattu tutkituilla n. 60 saarella (Miettinen 1996). Suuri osa tämän alueen pienistä kalliosaarista on kirjokertulle elinympäristönsä puolesta sopimattomia. Kirjokerttua ei tavattu Nauvon Gullkronan selän luoteisosassa vuosina 1948–1951 tehdyissä lintulaskennoissa. Alueella tehtiin n. 100 saaren kattava linnustonseuranta (Silvola & Tenovuo 1958).

Tiira-lintutietopalvelu ei tunne lainkaan havaintoja Nauvon pääsaarilta, mutta Lehikoinen ym. (2003) kirjoittavat, että kirjokerttuja tavataan siellä satunnaisesti. Nauvon pääsaarten pohjoispuolella sijaitsevassa Seilissä on pesimäaikana havaittu

laulava koiras (1980 ja 1984) ja loppukesällä rengastettu nuori lintu (1981).

Korppoo

Korppoon kirjokerttusaaret ja niiden korkeimmat parimäärät 10-vuotiskauskoissa on esitetty taulukossa 4. Kirjokerttuja on esiintynyt pesimäaikana Korppoossa 24 saareissa tai toisistaan selvästi erillisellä alueella. Kirjokerttu esiintyy näistä edelleen 18–19 alueella ja parimäärä on yhteensä 35. Kirjokertulle sopivien elinympäristöjen perusteella muilla saarilla pareja saattaisi olla n. 13. Arvio Korppoon pesimäkannan kooksi vuonna 2008 oli 48 paria.

Korppoosta on eniten pesimäaikaisia havaintoja Jurmosta (210) ja Utöstä (130). Jurmossa on toiminut Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry:n (TLY) ylläpitämä lintuasema vuodesta 1962. Tästä lähtien saarelta on kertynyt reviiirihavainto iltei vuosittain, mutta vasta 1990-luvun jälkipuolella säännöllisemmin enemmän kuin yksi pari. Touko–kesäkuun vaihteesta 1980 Jurmossa havaittiin kymmeniä yksilöitä (Lehikoinen ym. 2003). Ensimmäinen havainto Utöstä on vuodelta 1972, jolloin siellä havaittiin loppukesällä nuori lintu. Seuraavat pesimäaikaiset havainnot Utöstä ovat 1970-luvun lopulta. Pesintöjä on varmistettu useasti molemmissa saarissa. Saarten parimäärät vuodesta 1975 alkaen selviävät taulukosta 5.

Korppoossa on monia muitakin tärkeitä kirjokertun pesimäsaaria. Björkössä havaittiin 1982 peräti 10 paria. Björkö on jo pitkään ollut lajin pesimäalueena, sillä jo 1956 siellä havaittiin neljä paria, vaikka saaren pinta-alasta tutkittiin vain kolmasosa (Silvola & Tenovuo 1958). Muita havaintoja Björköstä ovat 1–2 paria 1977, 3–4 paria 1978, yksi pari 1990, varmistettu pesintä 1994 (Miettinen ym. 1997) sekä kaksi paria 2003 ja 2004 (Miettinen 2004).

Edelleen ympäri vuoden asutulla Aspön saarella kirjokerttu on ilmeisesti hyötynyt perinneympäristön hoidosta: 1988 ja 2007 vain yksi pari, mutta 2008 kuusi paria. Saarella on runsaasti kirjokertulle sopivaa puoliavointa pensaikkoa ja katjikkoa, missä naudat laiduntavat. Aspön vieressä sijaitsevalle Flatön saarella tavattiin 2008 reviiiri. Myös muiden Aspön lähellä sijaitsevien saarten elinympäristö on kirjokertulle soveltuvaa. Brunsjärin puoliavoukelta lehtimetsäsaarelta tunnetaan

Taulukko 3. Nauvon kirjokerttusaaret ja parimäärät 10-vuotiskauskoissa.

Table 3. Breeding islands and number of pairs of Barred Warbler in Nauvo.

Saari Island	1945– 54	1955– 64	1965– 74	1975– 84	1985– 94	1995– 2004	2005– 08	Parimäärä- arvio 2008	Havaintojen määrä
Berghamn	-	1	-	4	-	-	1	2	5
Borstö	1	1	-	-	9	3	-	4	7
Borstö, lähisaari X	1	-	-	-	-	-	-	?	1
Borstö, lähisaari Y	1	-	-	-	-	-	-	?	1
Borstö, lähisaari Z	1	-	-	-	-	-	-	?	1
Konungskär	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Lökhölm	-	2	-	-	1	-	-	1	4
Mälhamn	-	-	-	-	-	-	1	2	1
Nötö	-	-	-	2	-	-	2	3	4
Seili	-	-	-	1	-	-	-	0	2
Skärgården	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Stora Kalskär	1	1	-	-	-	-	-	0	2
Sälgskär (Borstö)	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Trunsö	-	-	-	-	-	1	3	3	3

seuraavat havainnot: 1959 2–3 paria, 1998 yksi pari, 2000 kuusi paria, 2004 yksi pari (Miettinen 2004) ja 2008 kolme paria. Brunskärin lounaispuolella sijaitseva Västerön saari lukeutuu kirjokertun säännöllisiin pesimäsaariin (pari 1981 ja 1987), mutta mairinnoosukiellon takia siellä on päästy pesimäaikana retkeilemään hyvin vähän.

Kråkskär oli 1970-luvulla tärkeä kirjokertusaari: 1970 neljä paria ja 1974 viisi paria, mutta sittemmin laji on vähentynyt saarella huomattavasti, sillä vuosina 1986–1998 saarella havaittiin vuosittain vain yksi reviiiri, kuten ennen huippukautta vuonna 1961 (Miettinen ym. 1997). Vuoden 2008 laskennoissa ei lajia tavattu lainkaan. Österskärin kyläsaarella havaittiin yksi pari vuosina 1974 ja 2008. Pinta-alaltaan melko suurelta Alskärin lehtimetsäsaarella on reviiirihavaintoja vuosilta 1988, 1991 ja 1994. Saari on biotoopiltaan edelleen kirjokertulle sopiva, vaikka 2008 lajia ei siellä havaittukaan.

Kälön ja Västerön vierekkäin sijaitsevat saaret lienevät vakituisia kirjokertun pesimäpaikkoja: Kälössä on havaittu 1998 1–2 paria ja 2002 yksi pari sekä Västerönissä kolme koirasta 1979, mutta siellä ei ole juurikaan sen jälkeen retkeilyä. Näiden saarten pohjoispuolella sijaitsevassa Kuggholmissa esiintyminen vaikuttaa säännölliseltä, sieltä on havainnot vuosilta 1996, 1998, 2001 ja 2004. Puolustusvoimain hallinnassa olevalta Gyltö Galtenilta on useita pesimäaikaisia havaintoja 1986–1999, mutta vuonna 2008 saari kyettiin tarkastamaan vain mereltä käsin. Gyltön länsipuolella sijaitsevalla Träskskärillä on havaittu reviiiri monena vuonna 1986–1999 ja Lillgyltönillä kolme laulavaa koirasta 1985.

Reviiri on havaittu kerran Stora Hästössä (1967), Vidskärissä (1973; Miettinen ym. 1997), Gloskärissä (1994) ja mahdollisesti Bokullassa (1989). Hummelskärissä tavattiin poikue loppukesällä 1971. Stora Hästö ja Gloskär inventoitiin kirjokerttuja havaitsematta kesällä 2008. Korppoon Jurmon pääsaaren ja sen ympärillä sijaitsevien 51 pienemmän saaren pesimälinnusto tutkittiin vuonna 1993, mutta tältä alueelta kirjokerttua ei löytenyt (Miettinen 1996). Suuri osa näistä Jurmon alueen pienistä kalliisaarista ja -luodoista onkin kirjokertulle sopimattomia. Vuonna 1992 Korppoon eteläosan yli 100 saarta kattaneessa luontoinventoinnissa ei tavattu yhtään kirjokerttua (von Numers 1992).

Korppoon pääsaarella, Kyrklandetissa, pesintä on onnistunut vuonna 1979 Prästgårdin länsipuolella, missä rengastettiin poikue. Kopoisträsketiellä oli pari 1984. Kyrklandetin pohjoispuolella sijaitsevassa Vattkastissa tavattiin laulava koiras 1998 ja Vattkastin eteläpuolella sijaitsevassa Västerretäis kylässä maastopoikue heinäkuussa 2008. Lehikoinen ym. (2003) toteaa, että Korppoon pääsaarella kirjokerttua tavataan vain satunnaisesti. Gyltöstä on muutamia havaintoja toukokuulta, mutta nämä ovat saattaneet koskea vielä kevään muuttomatalla olleita yksilöitä.

Houtskari

Houtskarin kirjokerttusaaret ja niiden korkeimmat parimäärät 10-vuotisjaksoissa on esitetty taulukossa 6. Kirjokerttuja on tavattu pesimäaikana Houtskarissa 14 saareissa. Näistä ainakin neljällä saareella kirjokerttu esiintyy edelleen parimäärän ollessa yhteensä 11. Kirjokertulle sopivien elinympäristöjen perusteella muilla saarilla voisi olla ehkä seitsemän paria. Arvio kirjokertun pesimäkannan kooksi Houtskarissa vuonna 2008 on 18 paria.

Taulukko 4. Korppoon kirjokerttusaaret ja parimäärät 10-vuotisjaksoissa.

Table 4. Breeding islands and number of pairs of Barred Warbler in Korppoo.

Saari Island	1945– 54	1955– 64	1965– 74	1975– 84	1985– 94	1995– 2004	2005– 08	Parimäärä- arvio 2008	Havaintojen määrä
Alskär (Österskär)	-	-	-	-	1	-	-	1	3
Aspö	-	-	-	-	1	-	6	6	3
Björkö	3	-	-	10	1	2	-	3	7
Bokulla	-	-	-	-	1	-	-	?	1
Brunskär	-	3	-	-	-	6	3	4	6
Flatö	-	-	-	-	-	-	1	2	1
Gloskär	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Gyltö Galten	-	-	-	-	1	1	-	1	2
Hummelskär (Lövsjär)	-	-	1	-	-	-	-	1	1
Jurmo	-	2	2	2	1	3	3	3	210
Kråkskär (Kälö)	-	1	5	-	1	1	-	1	16
Kuggholm	-	-	-	-	-	1	-	1	4
Kyrkl., Kopoisträsket	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Kyrkl., Prästgård	-	-	-	1	-	-	-	0	1
Kyrkl., Västerretais	-	-	-	-	-	-	1	1	1
Kälö	-	-	-	-	-	2	-	2	2
Lillgyltö	-	-	-	-	3	-	-	?	1
Stora Hästö	-	-	1	-	-	-	-	0	1
Träskskär	-	-	-	-	1	1	-	1	2
Utö	-	-	-	3	1	2	3	3	130
Vattkast	-	-	-	-	-	1	-	0	1
Västerön (Brunskär)	-	-	-	1	1	-	-	1	2
Västerön (Kälö)	-	-	-	3	-	-	-	2	
Österskär	-	-	1	-	-	-	1	1	2

Wikströmin (1930) 1920-luvulla tekemissä maantieteellisesti laajoissa pesimälinnuston tutkimuksissa kirjokerttua ei tavattu Houtskarissa lainkaan. Bergman (1946) havainnot vuonna 1945 olivat varhaisia koko seudulla, kun hän löysi Houtskarista seitsemän reviiiriä (Ekskär 3, Ekskärin lähellä 2, Fiskön SW-puolella 1 ja Ingoskärin lähellä 1). Muita myöhempiä kerran havaittuja reviiirejä on sijainnut kunnan eri osissa: Sövdeholm (1959, Mustakallio 1961), Långholm (1970), Tjuvö (1980), Österskär (1984), Lömsö (1987) ja Äpplö (1995). Storlandetin Berghamnista on havaintoja 1–2 reviiiristä vuodesta 1991 lähtien, 1997–2008 vuosittain. Kahden parin pesintä varmistettiin 1997.

Jungfruskärin Storlandet on Houtskarin merkittävin kirjokerttusaari. Ensimmäinen havainto sieltä on vuodelta 1957, kolme laulavaa koirasta (Mustakallio 1961). 1980-luvun alusta lähtien reviiirihavaintoja on kertynyt lähes vuosittain, ja ilmoitettujen reviiirien määrä on vaihdellut yhdestä kolmeen. 1990-luvulla havaintoja tehtiin harvemmin ja määrä vaihteli yhdestä kahteen. 2000-luvulla reviiirejä on ollut enemmän, esimerkiksi vuosina 2007 ja 2008 neljä. Saaren luontoa on hoidettu perinnebiotooppina jo pari vuosikymmentä. Hamnön saarella Jungfruskärin länsipuolella on havaittu reviiiri vuodesta 1980 alkaen, 1980-luvulla epäsäännöllisemmin, mutta 1993–2000 vuosittain ja kaksi reviiiriä vuosina 1988, 1989, 1993 ja 1999.

Eteläinen Selkämeri ja Satakunta

Kustavin ainoa vakituinen pesimäpaikka sijaitsee Isokarissa, jossa on ollut vakituinen kanta

jo 1960-luvulta alkaen (Lehikoinen ym. 2003). Ensimmäinen havainto on vuodelta 1964 (Laine 1976), minkä jälkeen pesimäaikaisia havaintoja on tehty kaikilla vuosikymmenillä vuoteen 2008 saakka. Parimäärä on vaihdellut yhdestä kahteen, mutta alkukesällä 1971 saarella tavattiin neljä koirasta. Muualla Kustavissa tehdyt pesimäaikaiset havainnot ovat laulavista koirista: Fiskskär (1971), Loukeenari (2007) ja Kiparlunto (2008). Alhon ym. (2004) luontoselvityksessä kirjokerttua ei löytenyt Strömin länsipuolisesta saaristosta.

Uudenkaupungin ainoa säännöllinen kirjokertun pesimäpaikka sijaitsee Vekarassa. Ensimmäinen pesimäaikainen havainto sieltä on laulava koiras kesäkuulta 1962 (Laine 1963). Seuraava havainto on vuodelta 1970 (Karhu 1975), ja vuonna 1977 pesintä saarella varmistettiin. Vuodesta 1989 alkaen pesimäaikaisia havaintoja Vekarasta on miltei vuosittain ja ne koskevat tavallisimmin yhtä paria, mutta toisinaan kahta, ja vuonna 2006 kolmea laulavaa koirasta. Pesintä varmistettiin vuonna 2008. Uudenkaupungin kaksi muuta pesimäaikaisista havaintoa on tehty Lyökissä (2002) ja Palokarilla (2003). Vuonna 1993 Miettinen ym. (1997) eivät havainneet kirjokerttua Uudenkaupungin saaristoalueen 41 saaren kattaneessa linnustonselvityksessä, jossa suurimmat saaret olivat Kajakulma, Vekara ja Putsaari.

Rauman seudulla (Rauma, Eurajoki, Lappi, Kodisjoki ja Pyhäranta) laji on harvinaisuus, eikä se tietyvästi pesi siellä säännöllisesti. Pyhärannasta laji puuttuu kokonaan (Lehikoinen ym. 2003, Vasko ym. 2006). 1970-luvulla toteutetussa linnustatksessa tehtiin mahdollinen pesintään viittaava havainto Raumalta (Vasko ym. 2006). Sen

Taulukko 5. Korppoon Jurmon ja Utön kirjokerttujen parimäärät 1975–2008 (TLY julkaisematon, Miettinen 2004, Miettinen ym. 1997, BirdLife Suomi 2008). Viivamerkintä tarkoittaa puuttuvaa tietoa.

Table 5. Number of Barred Warbler pairs in Jurmo and Utö islands in Korppoo municipality 1975–2008.

Vuosi Year	Jurmo	Utö	Vuosi Year	Jurmo	Utö	Vuosi Year	Jurmo	Utö
1975	1	–	1986	1	–	1997	3	3
1976	1	–	1987	0–1	–	1998	2	1
1977	0–1	1	1988	1	–	1999	1	1
1978	1	1	1989	1	0–1	2000	3	1
1979	1–2	1	1990	0–1	–	2001	3	1
1980	1–2	3	1991	0–1	–	2002	2	–
1981	1	1	1992	1	0–1	2003	0–1	–
1982	0–1	1	1993	1	1	2004	1	–
1983	0–1	–	1994	1	1	2005	1	–
1984	1	1–2	1995	1	2	2006	2	3
1985	0–1	1	1996	2	1	2007	3	2–3

jälkeen kirjokerttuja on pesimäkaudella havaittu tällä alueella kerran pari vuosikymmenessä, mutta vain kertaluontoisesti. Vain kerran Satakunnassa on varmistettu kirjokertun pesintä, Luvian Säpissä vuonna 1976 (Lampolahti ym. 1984). Säpissä toimivan lintuaseman johdosta retkeily siellä on säännöllisestä, joten havaintojen niukkuus osoittaa, ettei kirjokerttu lukeudu saaren vakituiseen pesimälajistoon. Satakunnassa tehdään harvakseltaan pesimäaikaisia havaintoja yksinäisistä linnuista, mutta pysyviä reviierejä ei ole tiedossa. Satakunnan ulkosaaristossa tavattiin 1970–1990-luvuilla säännöllisesti muutamia laulavia koiraita (Lampolahti 1993). 2000-luvulla havainnot tällä alueella ovat selvästi vähentyneet (J. Lampolahti, suull. ilm. 2009). 1990-luvulla Satakunnasta löytyi reviiiri suunnilleen joka toisena vuonna (Koskimies 2004). 2000-luvun pesimäaikaisia havaintoja ovat kolme kirjokerttua Porissa vuonna 2001. 2000-luvulla loppukesällä harhailevia nuoria lintuja on tavattu miltei vuosittain. Satakunnan sisämaaoisista ainoa pesimäaikainen havainto on Kokemäen Puurijärveltä 9.6.1974 (Lehikoinen 1977).

Taulukko 6. Houtskarın kirjokerttusaaret ja parimäärät 10-vuotisjaksoissa.

Table 6. Breeding islands and number of pairs of Barred Warbler in Houtskari.

Saari Island	1945– 54	1955– 64	1965– 74	1975– 84	1985– 94	1995– 2004	2005– 08	Parimäärä- arvio 2008	Havaintojen määrä
Ekskär	3	–	–	–	–	–	–	0	1
Ekskärin lähisaari X	1	–	–	–	–	–	–	?	1
Ekskärin lähisaari Y	1	–	–	–	–	–	–	?	1
Fiskön lähisaari (SW)	1	–	–	–	–	–	–	?	1
Hamnö (Jungfruskär)	–	–	–	1	2	2	–	2	13
Ingoskärin lähisaari	1	–	–	–	–	–	–	?	1
Jungfruskär	–	3	–	–	1	3	4	5	8
Långholm	–	–	1	–	–	–	–	?	1
Lömsö	–	–	–	–	1	–	–	0	1
Storlandet, Berghamn	–	–	–	–	1	2	1	2	14
Sövdeholm	–	1	–	–	–	–	–	?	1
Tjuvö	–	–	–	1	–	–	–	0	1
Äpplö	–	–	–	–	–	1	–	2	1
Österskär	–	–	–	1	–	–	–	0	1

tonlahden pohjoispuolella varmistettiin viimeksi 2004 (Oja ym. 2006). Turun Topinojan kaatoaikajan tuntuu olevan varmistettu pesintä 2000 (Kunttu & Laine 2002). Turun muut pesimäaikaiset havainnot ovat reviiiri Pihlajaniemessä 1971 ja Ruissalossa vuosina 1984, 1989 ja 1997. Piikkiön ainoa pesimäaikainen havainto on Vähäjärveltä 1979 laulavasta koirasta.

Kemiön Gesterbyssä havaittiin reviiiri vuonna 2005 ja Västanfjärdin Lustkullassa vuonna 1985. Perniön Pohjanjärvellä rengastettiin kirjokerttukoiras 2003 ja -poikue 2004. Kiikalan Omenajärvellä havaittiin laulava koiras 11.6.1997. Haliikon Viurilanlahdella havaittiin kesäkuussa 1995 laulava koiras. Heinäkuussa 1962 läheltä Viurilanlahtea, Halikon Hirvikalliolla, tavattiin kirjokerttukoiras. Särkisaloon Verkkorannassa havaittiin vanha kirjokerttukoiras kesäkuussa 1980.

Kiitokset

Käsikirjoitusta kommentoivat ja havaintomateriaalia täydensivät: Markus Ahola, Kaj Genberg, Jouko Hakala, Jari Helstola, Mikko Holvitie, Jouko Högmänder, Esko Joutsamo, Osmo Kivivuori, Janne Lampolahti, Rolf Michelsson, Pekka Mustakallio, Mikael Nordström, Kalle Rainio, Mia Rönkä, Jorma Tenovuo, Olli Tenovuo, Jukka Tobiasson, Martti Uusitalo, Matti Valta ja Ville Vasko. Suuri kiitos kaikille. Kiitokset myös Turun Lintutieteellinen Yhdistys ry:lle yhteistyöstä ja Lounais-Suomen ympäristökeskukselle laskentojen taloudellisesta tukemisesta.

Kirjallisuus

- Alho, P., Hinneri, S., Lindroos, R. & Suominen, L. 2004: Länsi-Kustavin luontokartoitus 2004. – Varsinais-Suomen luonto- ja ympäristöpalvelut. Inventointiraportti. 99 s. + karttaliitteet.
- Bergman, G. 1946: Oparade hanar av hökfärgad sångare (*Sylvia nisoria* Bechst.) i Åbolands yttersta skärgård sommaren 1945. – Mem. Soc. Fauna Flora Fenn. 22: 72–75.
- BirdLife International 2004: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – BirdLife International. BirdLife Conservation Series. No. 12. Cambridge, UK. 374 s.
- BirdLife Suomi ry 2008: Tiira-lintutietopalvelu. <<http://www.tiira.fi>>. Viitattu 13.12.2008.
- Brander, C. 1889: Parkano sockens fåglar. – Medd. Soc. Pro Fauna et Flora Fenn. 15: 97–128.
- Eriksson, K. 1958: Kirjokerttu, *Sylvia nisoria*, pesivänä Hangossa. – Ornis Fennica 35:44.
- Finlex – Valtion säädöstietopankki 2005: Luonnonsuojeluasetus 14.2.1997/160 <<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970160>>. Viitattu 20.11.2008.
- Grenquist, P. 1931: *Muscicapa parva* (Bechst.) och *Sylvia nisoria* (Bechst.) i Kökar, Åland. – Ornis Fennica 8: 84–88.
- Grenquist, P. 1938: Studien über die Vogelfauna des Schärenhofkirchspiels Kökar, Åland.. – Acta Soc. pro Fauna et Flora Fennica 62(2): 1–132.
- von Haartman, L., Hildén, O., Linkola, P., Suomalainen, P. & Tenovuo, R. 1967: Pohjolan linnut värikuvin. – Otava, Helsinki. Ss. 445–1092.
- Heino, E. 1939: *Sylvia nisoria nisoria* (Bechst.) pesivänä Helsingin lähistöllä kesällä 1938. – Ornis Fennica 16: 68–69.
- Hildén, O. & Linkola, P. 1955: Suuri lintukirja. – Otava, Helsinki. 750 s.
- Hildén, O. & Hario, M. 1993: Muuttuva saaristolinnusto. – Omakustanne, Forssa. 317 s.
- Karhu, H. 1975: Rarikustaus. – Tiedon Antaja 7:

- 16–56.
- Kivirikko, K. E. 1926: Suomen linnut. WSOY, Porvoo. 474 s.
- Koskimies, P. 2002: Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 1992–1994. – Linnut-vuosikirja 2001: 91–96.
- Koskimies, P. 2004: Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 1995–1999. – Linnut-vuosikirja 2003: 14–21.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustoseurannan havainnointiohjeet. 2. painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 126 s. + 27 liites.
- Kunttu, P. & Laine, J. 2002: Turun pesimälinnuston muutokset vuosina 1951–2001. – Turun kaupungin ympäristönsuojelutoimiston julkaisuja 1/2002, Turku. 60 s.
- Laine, L. J. 1976: Kirjokerttu, *Sylvia nisoria* (Bechstein), leviämishistoria ja levinneisyys Suomessa. – LuK-tutkielma, Helsingin yliopiston Viikin tiedekirjasto. 57 s.
- Laine, L. J. 1983: Kirjokerttu, *Sylvia nisoria*. – Teoksessa: Hyytiä, K., Kellomäki, E. & Koistinen, J. (toim.), Suomen lintuatlas: 360–361. – SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki.
- Laine, L. J. 1988: Kirjokertun leviämishistoriasta, levinneisyydestä ja pesimisestä Uudellamaalla. – Pro gradu –tutkielma, Helsingin yliopiston Viikin tiedekirjasto. 78 s.
- Laine, U. 1959: Kirjokerttu, *Sylvia nisoria*, Tammsaaren mlk:n saaristossa (U). – Luonnon Tutkija 63: 87.
- Laine, U. 1963: Kirjokerttu (*Sylvia nisoria*) Uudenkaupungin ulkosaaristossa. – Ornis Fennica 40: 78–79.
- Lampio, T. 1946: Tvärminnen eläintieteellisen aseman ja sen lähiympäristön linnuston viimeaikaisesta kehityksestä. – Ornis Fennica 23: 33–49.
- Lampolahti, J. 1993: Kirjokertun esiintyminen Satakunnassa. – Satakunnan linnut 24:74–75.
- Lampolahti, J., Nuotio, J., Peltonmäki, J. & Pitkälä, A. 1984: Satakunnan lintujen lajiluettelo. – Teoksessa Soikkeli, M. (toim.): Satakunnan Linnut. Ss. 201–237. Porin Lintutieteellinen Yhdistys r.y., Pori.
- Lehikoinen, E. 1977: Kokemäen Puurijärven kasvillisuus ja linnusto. – Vesihallitus. Raportti 127. Helsinki. 188 s.
- Lehikoinen, E., Gustafsson, E., Aalto, T., Alho, P., Laine, J., Klemola, H., Normaja, J., Numminen, T. ja Rainio, K. 2003: Varsinais-Suomen linnut. – Turun lintutieteellinen yhdistys ry, Turku. 416 s.
- Lehtiniemi, T. & Koskimies, P. 2008: Uhanalaiset ja harvalukuiset lintulajit Suomessa 2005–2006. – Linnut-vuosikirja 2007: 26–35.
- Luonnontieteellinen keskusmuseo 2008: Kartoitustilanne: kirjokerttu, höksängare (*Sylvia nisoria*). Helsingin yliopisto, Luonnontieteellinen keskusmuseo. <<http://www.lintuatlas.fi/maps.php?taxon=457#content-a>>. Viitattu 30.11.2008.
- Malmström, K. K. 1975: Suomen uhanalaiset eläin- ja kasvilajit on luetteloitu. – Suomen Luonto 34: 81–84.
- Merikallio, E. 1955: Suomen lintujen levinneisyys ja lukumäärä. – Otava, Helsinki. 192 s.
- Miettinen, M. 1996: Saaristomeren kansallispuiston eteläosan ja eteläisen Selkämeren pesimälinnusto 1993. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, A 59, Vantaa. 31 s. + 10 liites.
- Miettinen, M. 2004: Saaristomeren kansallispuiston ja sen yhteistoiminta-alueen pesimälinnusto 2000-luvun alussa – katsaus pitkäaikaismuutoksiin. 43 s. Käsikirjoitus.
- Miettinen, M., Stjernberg, T. & Högmander, J. 1997: Saaristomeren kansallispuiston ja sen yhteistoiminta-alueen pesimälinnusto 1970- ja 1990-lukujen alussa. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja A 68, Vantaa. 104 s.
- Mustakallio, P. 1961: Lisätietoja kirjokertun levinneisyydestä. – Luonnon Tutkija 65:155–156.
- von Numers, M. 1992: En inventering av skärgårdsnaturen i Korpo kommuns södra del sommaren 1992. Raportti. 74 s.
- Oja, J., Oja, S. & Lindroos, R. 2006: Kuusistonlahden linnustoseelvitys 2004. – Lounais-Suomen urbaanit Natura 2000 -alueet. Turun kaupungin ympäristönsuojelutoimiston julkaisuja 3/2006. Turku. 44 s. + 4 liites.
- Palmgren, R. 1913: Helsingfors-traktens fågel-fauna. – Acta Soc. Fauna et Flora Fennica. 38(2): 1–224.
- Piiparinen, T. & Seiskari, P. 1955: Kirjokerttu, *Sylvia nisoria* (Bechst.), Hangossa. – Ornis Fennica 32: 28.
- Poppius, B. 2013: Årsredogörelse öfver de zoologiska samlingsarna. – Medd. Soc. Fauna Flora Fennica 39:196–205.
- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Ruokolainen, K. & Kauppinen, J. 1999: Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto. – Kuopion luonnontieteellisen museon julkaisuja 5, Lievestuore. 343 s.
- Rydman, P. W. 1927: Pikkutietoja – Kirjokerttu. – Ornis Fennica 3: 87.
- Rönkä, M. 2004: Lounais-Suomen rannikon ja saariston kirjokerttuhavaintojen kartoitus 2004. – Turun yliopisto, biologian laitos, eläinmuseo. Raportti. 3 s.
- Silvola, T. & Tenovuo, R. 1958: Kirjokerttu (*Sylvia nisoria*) pesiminen ja levinneisyys Lounais-Suomen saaristossa. – Ornis Fennica 35: 129–140.
- Snellman, J. 1931: Intressanta flyttfåglar på Signilskär. – Ornis Fennica 8: 53–54.
- Snellman, J. 1956: Hökfårgad sångare, *Sylvia nisoria* (Bechst.), häckande i Kökar, Åland. – Ornis Fennica 33: 57.
- Solonen, T. 1985: Suomen linnusto. – SLY:n Lintutieto Oy, Helsinki. 280 s.
- Stjernberg, T., Lindgren, L., & Cygnel, M. 1974: Naturinventering inom glesbygden i Dragsfjärd. – Suunnittelukeskus, Helsingfors. 207 s. + 44 liites.
- Tenovuo, J. & Tenovuo, O. 1979: Dragsfjärdin Vänö – lintuparatiisi eteläisellä Saaristomereillä. – Lintumies 14: 170–176.
- Tenovuo, R. 1955: Kirjokerttu (*Sylvia nisoria* Bechst.) asuttamassa Saaristomeren merialueita lehtimetsiä. – Luonnon Tutkija 59: 146–148.
- Tenovuo, R. 1966: Veränderungen in der Vogel-fauna von Kökar (Åland, Südwestfinland) in den Jahren 1925–1961. – Annales Zoologici Fennici 3: 5–19.
- Udvardy, M. D. F. 1953: Quantitative surveys on the bird fauna of the island Tvärminne, South-Finland. – Acta Soc. pro Fauna et Flora Fenn. 69: 1–15.
- Vasko, V., Lampolahti, J. & Sundelin, R. 2006: Rauman seudun lintuatlas. – Rauman seudun lintuharrastajat r.y., Saarijärvi. 134 s.
- Virtanen, J., Tenovuo, J., Tenovuo, O. & Hollstén, J. 1976: Vänön lintuaseman toimintakertomus 1973–1975. – Vänö -73 yhdistys, Dragsfjärd. Raportti. 31 s.
- Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otava, Keuruu. 567 s.
- Wikström, D. A. L. 1930: Linnustoa koskevia ekologis-faunistisia tutkimuksia Houtskärin pitäjässä. – Turun yliopisto, biologian laitos. Laudatur-tutkielma. 145 s.
- von Wright, M. 1859: Finlands foglar, hufvudsakligen till deras drägter. Bidrag till Finlands naturkännedom, etnografi och statistik. Femte Häftet. – Finska Vetenskaps-Societeten. Helsingfors. 315 s.

Kirjoittajan osoite / Author's address
Hertsbölevägen 13 C 23
25900 DALSBROK
email: panu.kunttu@iki.fi

Summary: Size and distribution of the breeding population of Barred Warbler in southwest Finland

The Barred Warbler is a scarce and threatened breeding species in Finland. Its distribution is limited to coastal regions in southern and southwestern parts of Finland and particularly to the archipelago of the Baltic Sea. The population size in Finland was approximately 500–1500 pairs in the beginning of the 21st century. The population size was largest (2000–3000 pairs) in the 1980s. Typical Barred Warbler's habitats in Finland are half-open areas with scattered occurrences of deciduous trees and bushes. These habitats are often associated with traditional agriculture such as pastures and half-open meadows. Sometimes herb-rich forests dominated by deciduous trees are enough for the species. Habitat loss due to land abandonment is a big threat to most habitat types of the species.

Occurrence of Barred Warbler in southwest (SW) Finland is mainly limited to outer parts of the archipelago. It is very rare in inner archipelago and inland areas. Barred Warbler occurrences are conditional on the zone of maritime broad-leaved forests. The first record of Barred Warbler in SW Finland, including the provinces of Varsinais-Suomi and Satakunta, was made in 1945. Subsequently the population increased markedly and the occurrence peaked in the 1970s. The highest record of pairs from a single island is from Vänö (Dragsfjärd municipality) in 1978, where 29 pairs were observed. After the 1970s the breeding population started to decline. Barred Warbler disappeared from many islands entirely and in many other places number of pairs was declined dramatically.

The earliest size estimation of the breeding population in SW Finland was made in the 1950s and included 200–300 pairs. The estimation covered the outer archipelago of SW Finland. Later population size estimations of SW Finland were made in 1970s (400 pairs). Present estimations, conducted in 2008, resulted in 160 pairs. Despite that the inventories have been done in somewhat different ways, it seems likely that populations have declined at least 50% during 30 years.

Distribution of populations concentrates to the archipelagic areas of the municipalities Dragsfjärd, Korppoo, Nauvo and Houtskari. Together these areas constitute 86% of the whole population in SW Finland (table 1). Within this area the Barred Warbler has been recorded at least at 82 islands or other clearly separate places throughout the entire time-period. In the province of Satakunta the species is very rare with probably only a few breeding pairs (table 1). Nowadays the most important breeding islands of the Barred Warbler in SW Finland are Vänö (18 pairs), Aspö (6 pairs), Jungfruskär (5 pairs), Borstö (4 pairs) and Brunsjär (4 pairs). Furthermore, another six islands contained 3 pairs each (tables 2–6).